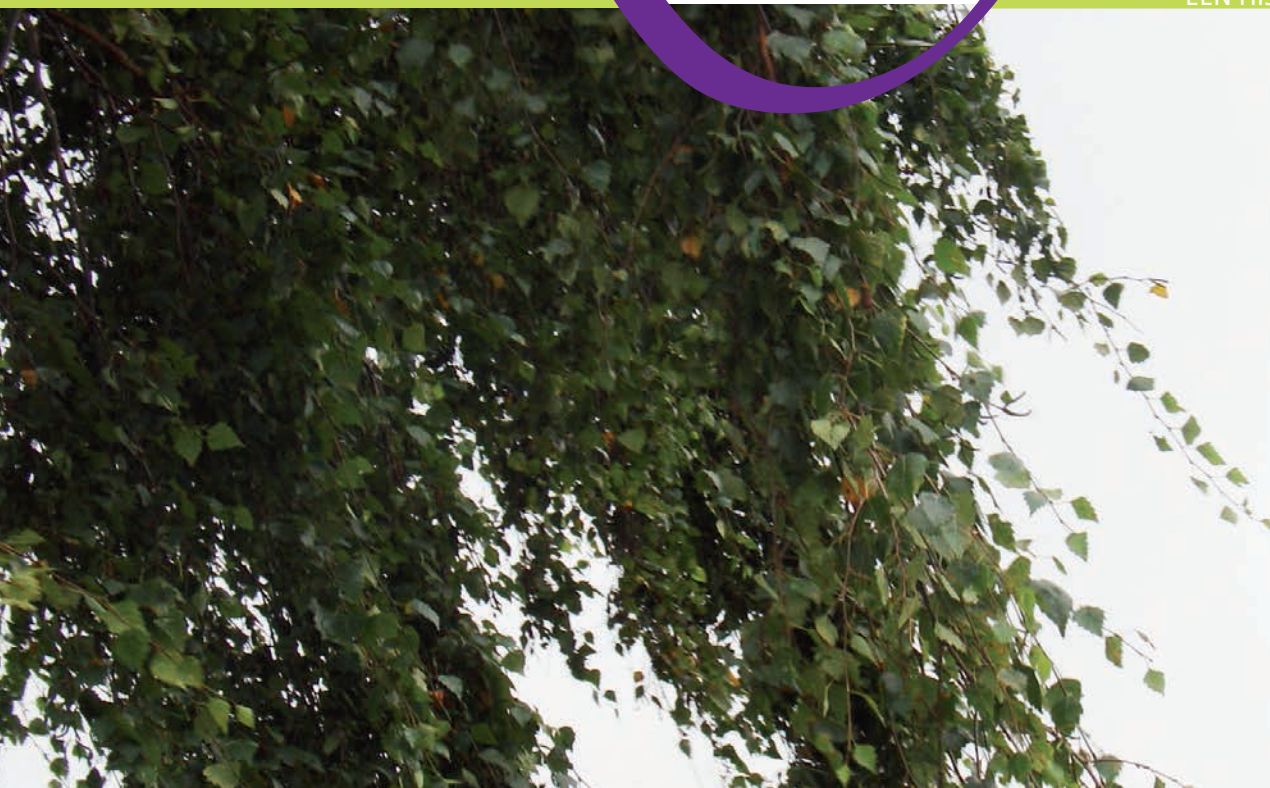

uinrust

EEN HISTORISCHE WANDELING

Inhoud

4	<i>Duinrust, tuin der herinnering</i>
7	<i>Over en weg</i>
8	<i>Beverwijks openluchtmuseum</i>
9	<i>De aanleg van het eerste en oudste deel</i>
10	<i>Op zoek naar grond</i>
12	<i>Ook Beverwijk krijgt nieuwe dodenakker</i>
13	<i>Lunet in de weg</i>
14	<i>Eén gezamenlijke begraafplaats</i>
16	<i>Joodse graven</i>
17	<i>Oorlogsgraven</i>
18	<i>Tot in de eeuwigheid</i>
19	<i>Van vader op zoon</i>
20	<i>De symboliek op de grafmonumenten</i>
24	<i>Wandelroute</i>
26	<i>Colofon</i>

*De geschiedenis van de gemeentelijke begraafplaats
Duinrust en een wandeling langs enkele opmerkelijke graven.*

Duinrust, tuin der herinnering

Als een groot, ernstig, duister en plechtig schilderij, zo moet een begraafplaats zijn. Tenminste, zo denkt men erover tijdens de Romantiek aan het einde van de 18e eeuw.¹ In die tijd krijgen gevoel en verbeelding in de beeldende kunsten een belangrijke rol toebedeeld. Daarbij past ook een grote belangstelling voor het landschap. Landschap wordt tijdens deze periode niet meer alleen beschouwd als nuttig voor agrarische doeleinden of als nutteloos, zoals de duinen en andere woeste natuur, maar als iets dat mooi kan zijn of indrukwekkend. Overal in Europa worden nieuwe begraafplaatsen ingericht als fraaie parken, ook wel melancholische tuinen. Een begraafplaats mag niet meer afschrikwekkend zijn, maar moet juist een gevoel van medeleven en tederheid oproepen.

Dat laatste doet de Beverwijkse begraafplaats Duinrust zeker. Hier in de binnenduintrand, een van de mooiste plekken van de stad, worden vanaf 1908 de overleden inwoners van Beverwijk begraven. De begraafplaats heeft een totale oppervlakte 15,3 ha en biedt ruimte aan alle geloofsovertuigingen of levensopvattingen. Zo zijn er naast de algemene of neutrale graven, ook protestantse, katholieke, joodse en islamitische graven.

Niet voor niks valt in 1907 de keuze op deze locatie. Dat heeft te maken met de lieflijke omgeving, maar ook met de hoger gelegen gronden en de daarbij horende vaak lage grondwaterstand. Dit in tegenstelling tot de grondwaterstand van lager gelegen polders. Het is immers wettelijk verplicht om de graven te delven boven het grondwater, zodat ontbinding wordt gewaarborgd en het grondwater gevrijwaard blijft van de afvalresten. Praktisch nut en goede smaak gaan in dit geval hand in hand. Het landschap glooit hier lichtjes en is bekleed met veel, gevarieerde bosschages en bomen. In alle rust en stilte wandelt men op de dodenakker langs de grafstenen van overleden stadgenoten. Broederlijk liggen notabelen en onbekende burgers naast elkaar.

¹ *De Duitse tuinarchitect Hirschfeld ontwierp de begraafplaats Pere-Lachaise in Parijs. Hij schrijft in 1785 een theoretische verhandeling ver de tuinkunst. Hij noemt begraafplaatsen melancholische tuinen en vindt ze dus ook uitermate geschikt om in rond te wandelen.*

De vele hoge, donkere bomen maken de oudste delen enigszins somber, maar door de aanleg is dit meer romantisch dan sinister. Wie hier rondwandelt, ontkomt er niet aan: de natuur, de rust en de graven stemmen tot overpeinzingen en melancholie.

Dat was ook precies de bedoeling van L.A. Springer, ontwerper van deze begraafplaats. Springer was een leerling van de beroemde Haarlemse tuinarchitect Zöcher. Zowel de leermeester als zijn leerling werken het liefst in de Engelse landschapsstijl waarin veel aandacht is voor een zo natuurlijk mogelijke inrichting van parken, buitens en landgoederen. De echte natuur

wordt nagebootst met slingerende paden en vele door-kijkjes. Zöcher is degene die deze losse, romantische kijk op het landschap in Nederland introduceert voor begraafplaatsen. Zijn ontwerpen vinden gretig aftrek. Deze Engelse stijl sluit naadloos aan bij de Romantiek, wanneer ook het idee begint te leven dat de natuur troost moet bieden aan wandelaars en bezoekers. Een onmiskenbaar passend doel voor een begraafplaats.

Maar zelfs begraafplaatsen zijn aan modetrends onderhevig. Werden de twee oudste gedeelten van Duinrust aangelegd in de Engelse landschapsstijl, na de oorlog verandert de nieuwe inrichting rigoureuus. Zakelijk en

rechtlijnig is dan het motto, de zogenaamde Scandinavische stijl.

Een dergelijke inrichting is praktisch en vooral ook kostenbesparend. Je leest het hier en daar nog af aan enkele overgebleven gedeeltes uit die tijd. Open velden met kleine, liggende stenen en geen boompje te bekennen. Ook de sobere aula met de fraaie, glazen schuifdeuren en de vijver stammen uit die tijd.²

Volgens de toenmalige, strenge richtlijnen van de gemeente mochten huur- of algemene graven uitsluitend met liggende stenen worden bedekt. Zelfs de inrichting

van graven die voor langere tijd werden gekocht, werden aan banden gelegd. De hoveniers moesten, zo vonden men, zonder omhaal met hun grasmaaiers overal bij kunnen. Makkelijk en praktisch.

² In 1951 is er door de overheid een percentageregeling voor beeldende kunst in het leven geroepen. Met dit geld is een deel van de voorgevel van de aula verlevendigd met een kunstwerk. De kunstenaar is René Karrer. De verticale vorm, de bloem, representeert het leven. De horizontale vorm, het afgefallen blad staat voor de dood - het graf van burgemeester Bruinsma is ook door deze kunstenaar ontworpen. Het is de plattegrond van gemeente Beverwijk.

Maar het zou toch te eenvoudig zijn om alleen het kostenplaatje als boosdoener aan te wijzen voor de kille regels en de zakelijke inrichting. Er is meer aan de hand. Vanaf de jaren vijftig, gelijk opgaand met de toenemende ontkerkelijking, beschouwt men de dood het liefst zo rationeel mogelijk. Het is natuurlijk niet zo dat het verdriet om het overlijden van een geliefd persoon in die tijd opeens afneemt. Het lijkt alsof er weinig tijd en ruimte wordt vrijgemaakt voor de dingen die voorbij zijn. De Tweede Wereldoorlog, het oude Beverwijk én ook de dood worden terzijde geschoven. De toekomst staat centraal.³ Naarmate het geloof in een hemel of hiernamaals wordt betwijfeld of gewoon wegvalt, neemt ook de aandacht voor het begraven en de gebruiken af. Het cremeren in plaats van begraven neemt toe. Over en weg, is vaak de nuchtere gedachtegang. Maar verdriet en rouw laten zich niet makkelijk opzij duwen. Opvallend genoeg zien we vanaf de jaren tachtig een kentering. De strikte gemeentelijke richtlijnen zijn dan al langer een bron van ongenoegen. De nabestaanden

Over en weg

beginnen te morren. Zij willen iets bijzonders, iets persoonlijks aan de grafsteen geven. De oude begrafenisrituelen mogen dan niet meer in zwang zijn, dat wil nog niet zeggen dat er niet meer gerouwd wordt. Ieder heeft zo zijn eigen ideeën en wensen over de laatste rustplek en die botsen vaak met de bestaande regels.

Duinrust is er snel bij. De medewerkers hebben begrip voor specifieke wensen. Hun milde kijk op de wensen van de nabestaanden maakt dat er weer lucht komt in de reglementen en daarom kaarten zij een versoepeling aan bij het gemeentebestuur. Zonder dat een en ander officieel wordt vastgelegd, worden de regels verruimd en worden, waar mogelijk, verzoeken van de nabestaanden gehonoreerd. Zoals een melkbus als grafmonument.

³ Beverwijk groeit na de Tweede Wereldoorlog explosief. In deze nieuwe tijd gaat alle aandacht naar het bouwen en nog eens bouwen. In een rap tempo worden woonwijken aangelegd rondom het Kuenenplein, Oostervijk, Zwaansmeer en Meerestein. Het inwonertal groeide van 22.000 in 1940 tot 42.281 in 1966.

Beverwijks openluchtmuseum

Vandaag de dag wordt Duinrust gekenmerkt door een grote afwisseling in de verschillende begraafvelden. Elk deel van Duinrust verwijst naar een periode en weerspiegelt de geest van die tijd. Bovendien is de verscheidenheid aan grafmonumenten groot, waardoor een bezoek aan de begraafplaats zeer de moeite waard is. In 1992 wordt de begraafplaats uitgebreid met een strooiveld en in 1999 met een columbarium of urnenmuur. In 2000

krijgt Duinrust haar eerste mausoleum. De reglementen zijn versoepeld. Graven mogen nu afwijken van de standaardnormen. Versierselen worden niet geweerd en familieleden mogen een persoonlijke invulling aan het stukje beschikbare grond geven. Foto's, kleine ornamenten, zitbankjes en lichtjes zijn geen uitzondering meer. Er mag van alles zoals de wandelaar met eigen ogen kan zien.

De aanleg van het eerste en oudste deel

Vanaf de vroegste tijden worden alle overleden inwoners van Beverwijk in of rondom de Grote Kerk begraven. Dat is te zeggen: alleen de vermogende families kunnen zich de aanschaf van een graf veroorloven binnen in de kerk.⁴ De minder welgestelde en arme Beverwijkers liggen buiten, rondom de kerk. Ook later na de Beeldenstorm, wanneer de Grote Kerk het katholieke geloof verruilt voor het protestantse, vindt uiteindelijk iedereen een plekje bij de Grote Kerk. Het maakt niet uit of de overledene doopsgezind, protestant, katholiek of ongelovig is. In die tijd zijn de verschillen tussen de religies van groot belang. Het moet de Beverwijkse geloofsgemeenschappen dan ook danig dwars zitten, dat die verschillen bij het begraven opeens wegvallen. Sommige ijveren tenminste jarenlang voor een 'eigen'

begraafplaats. Die inspanningen blijven niet zonder resultaat. Zo krijgt de katholieke bevolking in 1842 haar eigen begraafplaats in de Peperstraat waar op dat moment nog de Agathakerk staat, die in 1927 naar de Breestraat verhuist. De kleine joodse gemeenschap in Beverwijk koopt in 1809 een stukje land aan de Kuikensweg om haar overledenen te begraven.

Rond 1900 wordt het kerkhof rond de Grote Kerk te klein. De vraag naar graven neemt toe omdat ook de bevolking in die tijd toeneemt. Blijkbaar groeit ook het inkomen van veel Beverwijkers, want zij willen steeds vaker een kostbaar familiegraf.⁵ Zo zoetjes aan raakt dit oudste kerkhof van Beverwijk dan ook vol.

⁴ Het begraven in de kerk werd door Napoleon verboden.

Tijdens het herstel van het Oranjestraat wordt het oogluikend toegestaan. Later wordt het begraven in de kerk vanwege de herhaalde klachten over stank en de angst voor ziektes definitief verboden.

⁵ Familiegraven kunnen plaats bieden aan meerdere overledenen, meestal echtgenoten en/of kinderen. Vroeger kocht je een graf voor een bepaalde tijd of voor eeuwig. De eigenaar van de begraafplaats verplicht zich om zulke graven te onderhouden en om ze nooit te ruimen.

Op zoek naar grond

De krapte maakt dat burgemeester en wethouders van Beverwijk streng onderscheid gaan maken tussen de eigen bewoners en overledenen uit andere gemeenten. Vanaf 1907 wordt het kerkhof gesloten voor buitenstaanders.⁶ Dit besluit betekent de eerste aanzet tot een nieuwe begraafplaats, het huidige Duinrust. De inwoners van Wijk aan Duin en Zee worden nu gedwongen een eigen begraafplaats aan te leggen. De burgemeester van deze kleine gemeente, H. H. Del Court van Krimpen, gaat op zoek naar een nieuwe plek voor de overleden inwoners van zijn gemeente. Hij aarzelt niet en neemt in 1907 onmiddellijk initiatief. Hij klopt bij jonkheer G. S. Boreel aan, landeigenaar van vele Beverwijkse duinpercelen, om grond aan te kopen.⁷ Boreel reageert gul. Hij is bereid om een stuk grond, van ongeveer 2628 vierkante meter, ten westen van het huidige Beverwijk aan het einde van de Bankenlaan, kosteloos af te staan. De gift wordt in 1907 dankbaar aanvaard door de gemeenteraad en deze verleent de jonkheer en zijn familie het recht over zes graven. De plek (buiten het perceel) mocht hij zelf uitzoeken.

⁶ Tot 1811 bestaat de huidige gemeente Beverwijk uit drie gemeenten: Beverwijk, Wijk aan Zee en Wijk aan Duin. In de tijd van Napoleon voegt de Franse overheid in 1811 de drie gemeenten tot één gemeente Beverwijk. Zes jaar later in 1817 ontstaan bij besluit van Willem I twee gemeenten: Wijk aan Zee en Duin en Beverwijk. In 1936 worden beide samengevoegd in één gemeente Beverwijk.

⁷ De genoemde jonkheer was burgemeester van Beverwijk en woonde op Westerhout. Deze Boreel was een nakomeling van de Amsterdamse regentenfamilie Boreel die meerdere landgoederen in Midden-Kennemerland zoals Waterland en Beeckestijn in bezit had.

En zo wordt in 1908 het eerste en oudste deel van Duinrust aangelegd door de gemeente Wijk aan Zee en Duin. De gemeenteraad van deze kleine gemeente stelt f 5000,- beschikbaar voor de inrichting. Hierna wordt het werk voortvarend aangepakt. Gemeenteopzichter N. de Wolf stelt een plan van aanleg op. Verschillende Beverwijkse ambachtslieden gaan aan de slag. Aannemer H. van Tünen mag het terrein ophogen en aanleggen. De planten, bloemen en bomen worden geleverd door bloemkweker W. de Wildt en tuinder D. Noom. Dat kost in die tijd tezamen f 585,45. Metselaar E. de Groot, loodgieter H. Blom en timmerman G. van der Eng bouwen voor f 485,- het lijkenhuisje. Het fraaie smeedijzeren hek bij de ingang wordt gemaakt H. de Weijer voor een bedrag van f 1295,-.

Het eerste graf op de begraafplaats wordt gedolven voor een 24 dagen oud kindje, dat op 2 september 1908 overlijdt: Margaretha Johanna van den Outenaar. Dit grafje is inmiddels geruimd, zo blijkt uit het begraafregister.

De oudste, bewaard gebleven, zerk is die van Susanne Scholts en dateert van 1909. Er zijn wel oudere graven op Duinrust te vinden, maar deze komen van andere begraafplaatsen en zijn pas later hiernaartoe overgebracht. Overigens duikt de naam Duinrust pas voor het eerst op in de Beverwijkse raadsnotulen van 1922.

Het tweede deel van Duinrust wordt op initiatief van de gemeente Beverwijk tussen 1919 en 1922 aangelegd. Sinds de begraafwet van 1869 mag er officieel namelijk niet meer binnen de bebouwde kom worden begraven. Wanneer dan het kerkhof bij de Wijkertoren te klein wordt, moet ook de gemeente Beverwijk een nieuwe begraafplaats uitzoeken. Minstens 50 meter afstand moet er zijn tussen stad of dorp en begraafplaats, zo bepaalt de wet. Deze opmerkelijke regeling laat zien dat de huiver over te grote nabijheid van overledenen toeneemt. Dat heeft alles te maken met hygiënische overwegingen, ingegeven door de toegenomen kennis over het ontstaan van ziektes zoals de cholera.

Ook Beverwijk krijgt nieuwe dodenakker

Hoe het ook zij, ook het Beverwijks college klopt bij jonkheer Boreel aan om grond te kopen voor de aanleg van een nieuwe dodenakker. De Beverwijkse burgemeester, Strick van Linschoten, doet in 1918 een voorstel aan de raad om 1,4 ha te verwerven, pal naast de bestaande begraafplaats van Wijk aan Zee en Duin. De jonkheer wil zijn grond wel verkopen voor 45 cent per ca. Dat wordt hem niet in dank afgenomen. Het ene gemeenteraadslid, Cornelis Maters, vindt de grond te duur en wil wachten tot de grondprijzen dalen, een ander, raadslid J. Veldhuizen, vindt de plek niet mooi genoeg en wil nog eens verderop kijken. Uiteindelijk krijgt burgemeester jonkheer J. Strick van Linschoten toch zijn zin en komt

er f 10.050,- vrij voor de aanleg. Echter, eensgezindheid over details en uitvoering blijft voorlopig uit en het heeft nog heel wat voeten in de aarde voordat de begraafplaats uiteindelijk wordt aangelegd. Zo is er gesteggel over de inschakeling van werklozen die de begraafplaats moeten aanleggen. Sommige raadsleden willen hier niks van weten en verlangen bekwame vaklieden. Ook de vergoeding van deze mensen zorgt voor onenigheid. Enkele gemeenteraadsleden vinden deze veel te laag, pleiten voor verhoging en de gemoederen laaien hoog op. Vervolgens moet de gemeenteopzichter het ontgelden. In de ogen van de gemeenteraad is hij niet bekwaam en verspilt hij onnodig veel tijd.

Lunet in de weg

Een ander obstakel vormt de lunet van de voormalige linie van Beverwijk, die op de duingrond van Boreel ligt.⁸ Deze lunet is namelijk eigendom van het ministerie van Oorlog die geen toestemming geeft om het heuveltje te slechten. Pas in 1932 mag de gemeente de lunet verwijderen en de grond gebruiken voor de begraafplaats. Wel moet het gedenkmonumentje dat op de lunet staat worden overgebracht naar lunet nummer 14, gelegen aan de Creutzberglaan. Het rijk wil namelijk niet hebben dat dit monument op de begraafplaats blijft.⁹

Uiteindelijk wordt op 1 januari 1923 het tweede deel van Duinrust officieel als algemene begraafplaats in gebruik genomen. De ontwerper van het Beverwijkse deel is onbekend gebleven. Het kerkhof rondom de Wijkertoren wordt gesloten. Beverwijk moet voor de aanleg van het tweede deel van Duinrust aanmerkelijk dieper in de buidel tasten dan Wijk aan Zee en Duin in 1908. Het zit ook niet mee. De aanschafprijs is hoger en het leeuwendeel van de aanplant moet worden vervangen vanwege een uitzonderlijk droge zomer in 1921. Samen met de hogere loonkosten komen de totale uitgaven op f 31.374,86. Een fiks bedrag in die tijd.

⁸ In 1799 wordt er in deze streek flink gevochten. De Engelsen en Russen leveren samen strijd tegen de Franse bezetter in Nederland, dat in die tijd onderdeel was van de Bataafse Republiek. Fransen en Nederlanders sloegen de aanval af, maar door schade en schande wijs geworden wil men dan aan de kust een verdedigingslinie aanleggen. Dat wordt de Stelling van Beverwijk. Maar liefst 26 lunetten (aarden heuveltjes) worden op het grondgebied van Beverwijk en Heemskerk aangelegd tussen de tuinderijen en worden sinds jaar en dag verpacht aan tuinders of boeren. Vandaag de dag zijn er zeven overgebleven waarvan er vijf worden beheerd door de stichting Het Noord-Hollands Landschap.

⁹ Onlangs heeft het Noord-Hollands Landschap deze herinneringsobelisk opgeknapt ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Stelling van Beverwijk.

Eén gezamenlijke begraafplaats

Zo liggen er dan twee begraafplaatsen, gescheiden door een duinpad, netjes naast elkaar. In stijl weinig verschillend, maar ieder met een eigen toegangshek, een eigen lijkenhuisje en een eigen beheerder. In 1936 gaan de gemeenten Beverwijk en Wijk aan Zee en Duin samen, maar de twee begraafplaatsen worden pas bij de uitbreiding van 1947 samengevoegd. Ook pas dan komt er één toegangshek.

Die uitbreiding is nodig omdat het gemeentebestuur van Beverwijk al in 1940 spreekt over plannen om verschillende begraafplaatsen, waaronder enkele die zich door stadsuitbreiding van de afgelopen jaren in de bebouwde kom bevinden, te sluiten. Dat betreft drie katholieke kerkhoven. Eén behorende bij

de voormalige Agathakerk aan de Peperstraat, één behorende bij de Onze Lieve Vrouw van de Goede Raadkerk aan de Arendsweg en het kerkhof van de St. Odulphuskerk in Wijk aan Zee. Ook de Joodse begraafplaats aan de Kuikensweg wil het gemeentebestuur sluiten.¹⁰ In 1940 wordt er al gesproken over een uitbreiding van 10 ha met een apart gedeelte voor de katholieke en voor de Joodse graven. Dat lukt niet van de een op de andere dag. Beide kerkbesturen verzetten zich hevig tegen deze plannen.¹¹ Ook jonkheer Boreel heeft zo zijn bedenkingen. Hij is niet erg te spreken over nieuwe ingrepen in het duinlandschap. Toch gaan zowel hij als de kerkbesturen overstag. De oorlog haalt echter voorlopig een streep door de plannen.

¹⁰ Voor meer informatie zie J. van der Linden 'Matses met aardbeien. De geschiedenis van de joodse inwoners van Beverwijk, 1997.

¹¹ Hoewel in de jaren zestig door de verstedelijking op vijftien plaatsen in Nederland joodse begraafplaatsen werden verplaatst, wordt dit door de joodse religie niet toegestaan.

¹² Wanneer de nieuwbouw in de jaren tachtig rondom de Wijkertoren is afgerond, komt ruiming van het kerkhof aan de Peperstraat aan de orde. Er wordt geklaagd over vandalisme en rommel die op het kerkhof achterblijft. Ook gaan er geluiden op dat het ongepast is om een begraafplaats middenin een woonwijk te laten. De rechthebbenden van de graven krijgen een brief van de gemeente en degenen die dat willen, kunnen hun overleden familielid/leden laten overplaatsen naar Duinrust. Een klein aantal maakt hier gebruik van en in 1988 wordt het kerkhofje opgeruimd.

Na de bevrijding wordt de koop in 1946 definitief beslist. In datzelfde jaar hervat het gemeentebestuur gesprekken met de Israëlitische Gemeente over sluiting van de begraafplaats aan de Kuikensweg. De gemeente biedt ter compensatie grond aan op Duinrust. De algemene begraafplaats biedt vanaf dan dus ook ruimte aan andere geloven. Let wel, voorgeschreven wordt dat er minstens 30 meter afstand moet zijn tussen de katholieke en de neutrale graven. Nog steeds wordt die afstand gehandhaafd. Bij de uitbreiding van 1947 komt de duinbeek binnen de begraafplaats te liggen en het nu nog bestaande houten bruggetje wordt over de beek aangelegd. De aanleg van de zuid- en westzijde verschilt dag en nacht met de twee oudste, noordelijke delen van 1908 en 1923. De nieuwe velden zijn zakelijk en rechtlijnig naar het ontwerp naar de stijl van die tijd. De joodse graven worden in 1950 overgebracht, de katholieke pas in 1988. Op Duinrust is nu een deel vrijgemaakt voor de overblijfselen van het kleine katholieke kerkhofje aan de Peperstraat.¹²

Joodse graven

De oplettende bezoeker kan het joodse gedeelte op de begraafplaats niet makkelijk ontgaan. De hoge, grijze grafstenen vallen door hun ouderdom direct op. Ook al omdat ze zo dicht op elkaar zijn geplaatst. Ze staan apart van de andere delen van Duinrust, verscholen achter het kreupelhout. In 1950 vinden ruim 100 stoffelijke resten en 45 grafzerken hier een nieuwe plek. Naast Hebreeuwse opschrift en ziet de bezoeker van Duinrust ook de namen van de overledenen in het Latijnse schrift. De meeste zerken vertonen alleen de datum van

overlijden volgens de joodse kalender. De oudste zerk, helaas gebroken, dateert van 1848. Elf zerken behoren tot de leden van de priesterstam Cohen, te herkennen aan twee zegenende handen. Twee zerken zijn van het geslacht van Aäron, met een afbeelding van een schenkende kan. De grafzerk van Mariane Spier, tweede rij nummer twee vanaf rechts, heeft als bijzonderheid een zogenaamd huismerk. Wellicht is deze steen voor een tweede maal gebruikt omdat het huismerk ouder is dan haar overlijdensdatum.

Oorlogsgraven

De tweede wereldoorlog laat ook zijn sporen op Duinrust achter. Beverwijkse militairen, gesneuveld tijdens de meidagen van 1940, en verschillende verzetsstrijders vinden hier hun laatste rustplaats. Ook burger-slachtoffers van de oorlog zijn hier begraven. Het zijn Beverwijkse jongens die tijdens een razzia in 1944 door de bezetter werden opgepakt en in Duitse gevangenschap hun leven verloren. In zeven graven, met dezelfde witte eenvoudige grafstenen, rust de bemanning van het geallieerde vliegtuig dat in de nacht van 11 op 12 juni 1943 neerstort nabij Wijk aan Zee. Het is onzeker of de geplaatste grafstenen wel op de juiste plaats staan. Alleen het stoffelijk overschot van W.R. Berry kon nog worden geïdentificeerd. Na de oorlog worden ook de namen van de andere slachtoffers achterhaald.

Tot in de eeuwigheid

In de jaren zestig spelen er plannen voor een fusie tussen Beverwijk, Heemskerk en Velsen. Vandaar dat de grootte van de huidige begraafplaats bij de uitbreiding in 1965 wordt aangepast aan een inwonertal van ongeveer 100.000. De fusie is nooit doorgegaan, de uitbreiding van Duinrust wel. Ook deze velden worden, net als de uitbreiding van 1947, in een zakelijke, rechtlijnige stijl aangelegd. Gelijktijdig met de uitbreiding wordt de huidige aula gebouwd. Er komen grote glazen schuifdeuren als toegangspoort tot de begraafplaats en er wordt een vijver aangelegd.

Sinds 1983 is er een apart gedeelte ingericht voor de islamitische graven. Meteen valt op dat deze graven op een opgeworpen heuvel liggen. Volgens de islamitische leer is dit vereist zodat de dode, wanneer hij in de nacht na de begrafenis door twee engelen wordt bezocht om zijn levenswandel te onderzoeken, rechtop kan zitten. In islamitische graven mag slechts één persoon rusten en moet deze met het hoofd naar Mekka worden begraven.

In 2001 is de aula ingrijpend verbouwd. De aula en het kantoor zijn verbouwd en uitgebreid. De oude aula

was al jaren te klein. De behoefte aan een grotere ontvangstruimte is gegroeid, omdat steeds meer mensen de afscheidsceremonie niet meer in kerkelijk verband organiseren, maar in de aula op de begraafplaats zelf.

Als de grafrechten verlopen zijn en er geen sprake is van verlenging, worden de graven geruimd. Toch bleek er nog een grote behoefte te zijn aan een tastbare herinnering van de geruimde graven. Om aan deze behoefte te voldoen, nam de toenmalige beheerder van de begraafplaats, dhr. de Ruyter, in 2003 het initiatief om een gedenkmonument te plaatsen. Steenhouwerij De Groot maakte een plaque met een tekst van dhr. R. Haagsman:

Als herinnering van daar waar het licht werd voor zovelen. Als herinnering van daar waar het donker werd voor zovelen. Als herinnering aan hen die hier geweest zijn in het licht en in het donker. Ter nagedachtenis aan de overledenen die hier begraven hebben gelegen op het RK gedeelte en het Neutraal gedeelte.

In 2011 kwam er vanuit bevolking het verzoek om begraafplaats Duinrust op de gemeentelijke monu-

mentenlijst te plaatsen. In 2012 kreeg de begraafplaats Duinrust de gemeentelijke monumenten status.

Mede door de uitbreiding van de Hoogovens, vestigden in Beverwijk veel buitenlandse werknemers. Het merendeel was afkomstig van landen rond de Middellandse Zee. De meesten trouwden hier en kregen kinderen. De samenstelling van de bevolking veranderde daardoor. In het geboorteland van de buitenlandse werknemers was het de gewoonte dat een overledene wordt bijgezet in een bovengronds graf. Zo ontstond de wens om op Duinrust bovengronds te worden begraven. Sinds 2013 is dit mogelijk. Op de begraafplaats werd een galerijgraf van negen graven gerealiseerd.

In februari 2016 kreeg het vlakbij gelegen Crematie Centrum Westerhout een nieuwe oven. De begraaf-

plaats Duinrust en het Crematie Centrum Westerhout gingen toen een samenwerking aan. Sindsdien is het mogelijk om in Beverwijk gecremeerd te worden. De afscheidsplechtigheid en condoleance vinden plaats in één van de gebouwen op begraafplaats Duinrust en de feitelijke crematie gebeurt in het Crematie Centrum Westerhout. Nabestaanden mogen mee naar het Crematie Centrum.

Voor vele ouders was het pijnlijk dat er voor hun onvoldragen of doodgeboren kindje geen laatste rustplaats c.q. herdenkingsplek was. In 2016 werd een speciale herdenkingsplek gecreëerd waar de nabestaanden naartoe kunnen om te rouwen en hun overleden kindje te gedenken. In het midden van deze herdenkingsplek staat het beeld, “Verbinding”, speciaal ontworpen en gemaakt door de Heemskerkse kunstenares

Marja Vessies-Nijman. Het beeld symboliseert de band tussen ouders en kinderen. Zie bij wandeling punt 25. Op de linkerkant van dit beeld, staat een plaquette met een klein gedichtje, wat ook van haar hand is.

Uit steen ontstaan

Als handen nu verder gegaan

“Verbinding” is de naam aan het beeld gegeven

Omdat we altijd verbonden zullen zijn, in dood en in leven

Nog niet tot volle bloei gekomen

Maar nu al van ons weggenomen

Afwezigheid doodt liefde niet

“Onvoorwaardelijk houden van” is wat je ziet!

Marja Vessies-Nijman.

Aan de andere zijde van het beeld ligt een ronde steen met de tekst:

2016.

Zo lief, zo klein

Zo mooi, zo fijn

Zo zal jij altijd in onze gedachten zijn.

Al sinds 2012 is het mogelijk om natuurlijk te worden begraven op Duinrust. Bedoeld voor mensen die veel rekening hielden met natuur en milieu. Zij wilden dit ook in hun as-bestemming tot uiting brengen. Maar voor sommige mensen voldeed deze vorm van begraven nog niet helemaal aan al hun wensen. Zij wilden graag een ecologische uitvaart. Een graf van uitsluitend materialen die na verloop van tijd opgaan in de natuur. In 2017 werd er voor deze bosgraven een apart gedeelte van de begraafplaats geselecteerd. De bosgraven zien er anders uit dan de traditionele graven. Op deze graven treft u geen bewerkte grafstenen of andere versieringen aan. De graven worden alleen gemarkeerd met een kei, rotsblok of een houten boomstam. U ziet rondom de graven dan ook de bomen en planten die van nature al in dit gebied voorkomen. Bij de bosgraven is een openluchtau-la waar een afscheidsdienst gehouden kan worden.

Van vader op zoon

Een groot deel van de Beverwijkse bevolking werd op zijn laatste gang begeleid door een lid van de familie Berghuis. Ruim anderhalve eeuw zorgde en waakte deze familie over de graven in Beverwijk. Het ambt van doodgraver ging namelijk jarenlang over van vader op zoon. In 1821 werd de eerste Berghuis benoemd tot knecht van doodgraver Jan Thomasz de Wolff. Al snel volgde Jacob Berghuis hem op en werd hij door de gemeente officieel aangesteld als doodgraver.

Dat blijft hij tot aan zijn dood in 1840. Zoon Gijsbert volgt hem op in 1843.

In die tijd is het beroep doodgraver een bijbaan. Naast zijn ambt runt Gijsbert een café in de Kerkenbuurt. Na zijn overlijden in 1866 nemen drie zonen het werk over. In 1891 wordt één zoon, G. Berghuis, officieel aangesteld. In 1924 verandert de bijbaan, goed voor een jaarlijkse vergoeding van 250 gulden, in een heuse betrekking. De gemeenteraad besluit dan om de heer Berghuis full-time aan te stellen tegen een jaarsalaris van 1600 gulden. Zijn werkzaamheden worden namelijk aanzienlijk uitgebreid. Hij delft niet alleen graven, maar is ook verantwoordelijk voor het toezicht en het onderhoud van de begraafplaats. Men spreekt dan ook niet meer van doodgraver, maar van opzichter. In 1930 volgt Aris Berghuis zijn gepensioneerde vader op. Een noodlottig ongeval maakt in 1958 een eind aan deze familietraditie.

De symboliek op de grafmonumenten

Op veel grafstenen zijn symbolen als versiering aangebracht, waarmee de overledene of de nabestaanden een bepaalde boodschap of idee tot uitdrukking wil brengen. Vaak maakt men gebruik van eeuwenoude, christelijke symbolen, maar op meer recente stenen ziet men vaak beelden die een persoonlijker betekenis hebben, zoals een verwijzing naar het beroep van de overledene.

<i>Adelaar</i>	staat voor de evangelist Johannes, als de genade van de op de kerk neerdalende geest.	<i>Doornenkrans</i>	symbool van de zonde van de mens en de daaruit voortvloeiende gevolgen. Ook symbool van Christus die door zijn lijden aan het kruis de mensen verlost van hun zonden, waarbij hij een doornenkrans droeg.
<i>Alfa en Omega</i>	de eerste en laatste letter van het Griekse alfabet staan symbool voor God als het begin (Alfa) en het einde (Omega).	<i>Druivenrank</i>	bloedsymbool van leven en dood (-tros) Verwijst naar de eucharistie of het Avondmaal en daarmee de offerdood van Christus.
<i>Anker</i>	vroegchristelijk symbool van hoop. Aren symbool van Christus, het Brood des Levens en van de eucharistie of het Avondmaal.	<i>Duif</i>	staat voor reinheid, vredelievendheid, eenvoud, liefde en onschuld. Ook christelijke symboliek voor de ziel van de overledene. De opvliegende duif vindt door een stralenbundel zijn weg naar de hemel. De duif met de olijftak brengt vrede en verzoening.
<i>Aronskelk</i>	de gevlekte aronskelk, die zijn bloem omhoog naar de hemel richt staat voor Maria, moeder van Jezus.	<i>Ei</i>	symbool van geboorte, nieuw leven, de opstanding van Christus.
<i>Boek</i>	als boek des levens.	<i>Eikenblad</i>	symbool van onsterfelijkheid en het (-tak of eikels) eeuwige leven. Eikenhout werd als onverwoestbaar beschouwd en daarom met onvergankelijke geassocieerd.
<i>Bijbel</i>	als boek des levens.		
<i>Bloem (geknakte)</i>	de bloem is het prototype van de ziel. Bloemen openen hun hart naar het zonlicht zoals een mens zijn ziel opent voor God.		
<i>Brood/Hostie</i>	een verwijzing naar het lichaam van Christus en het Brood des Levens.		
<i>Cirkel</i>	staat voor volmaaktheid, eeuwigheid, zonder begin of einde.		

Engel

evangelist Matheus als symbool voor de menselijkheid van Christus. Een gevleugelde engel kan de godin van de overwinning, Victoria, symboliseren als motief van dood en opstanding. Draagt de engel een omgekeerde fakkel, dan stelt deze de doodsengel voor. Engelkopjes, zogenaamde cherubijntjes vertegenwoordigen de hemelse sferen. omgekeerde brandende fakkel, symbool dateert uit de Romeinse tijd. het doorzichtige glas is symbool van zondeloosheid en van reinheid. delen in de symboliek van de bloemen, bladeren of de vruchten waaruit ze zijn samengesteld. Werden vaak gebruikt als versiering van zuilvormige graftekens of als ornament op een grafsteen. getuigen van liefde en verbondenheid. Joodse symboliek: twee handen, dan is de overledene lid van de priesterstam Cohen. symboliseert de liefde. Een met vlammen omgeven hart verwijst naar een religieuze bezieling. staat voor trouw en waakzaamheid. symbool van licht dat de goddelijke harmonie weerspiegelt.

Fakkels

Glas

Guirlandes

Handen

Hart

Hond

Kaars

Kan (schenkende)

Klapproos

Klaver drie

Klimop

Kruis

Lam

Lauwerkrans

Leeuw

Lelie

Miskelk

Obelisk

Olielamp

joodse symboliek: overledene is lid met een schaal van de Levie stam. de tere, snel verwelkende klapproos symboliseert de kortstondigheid van het leven. symbool van de heilige drieëenheid: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. wordt vanwege zijn altijd groene bladeren beschouwd als symbool voor het eeuwige leven. universeel symbool van verzoening. staat voor reinheid en onschuld. Afgebeeld met een kruis en nimbus is het tevens symbool van de offerdood van Christus. overwinning en roem, een teken van eerbetoen. staat voor de evangelist Marcus, omdat zijn evangelie begint met de schreeuw in de wildernis. zuiverheid en maagdelijkheid, vandaar symbool van Maria. komt enkel en alleen op priestergraven voor en symboliseert de christelijke religie en de eucharistie. teken van macht, standvastigheid en deugd. symbool van het eeuwige licht, verwijzing naar de onsterfelijkheid, eeuwigheid.

<i>Olijftak</i>	staat voor gerechtigheid, vrede en vroomheid en Gods zorg voor de mensen.
<i>Palmboom</i>	de joods-christelijke symboliek van de palm gaat terug naar psalm 92, vers 13: “De rechtvaardige zal groeien als een palmboom.” De palmboom, soms alleen afgebeeld als een stam, is symbolisch voor het paradijs.
<i>Palmtak</i> <i>Papaver</i>	attribuut van de vrede en overwinning. wordt geassocieerd met de slaapverwekkende eigenschappen van deze plant, de slaap des doods. De tere klaproos, die snel verwelkt, symboliseert tevens de kortstondigheid van dit leven.
<i>Pauw</i>	symbool van onsterfelijkheid. Men dacht dat het vlees van een pauw niet kon bederven. Vaak is ook alleen de pauwenstaart afgebeeld als symbool van de heelheid van de hemel of als zonne-symbool.
<i>Pelikaan</i>	men geloofde dat deze zijn borst opende om zijn jongen met zijn eigen bloed te voeden. Symbool voor Christus die zich voor de mensheid heeft opgeofferd.
<i>Phoenix</i>	fabelvogel waarvan de legende vertelt dat deze zich eens in de zoveel eeuwen in het vuur wierp om er totaal verjongd weer uit te komen. Symbool voor de opstanding.

<i>Pijl</i>	symbool van de marteldood. Attribueert van de Heilige Sebastianus die als martelaar in het Romeinse Colosseum met pijlen werd doorschoten.
<i>Pijnappel</i> <i>Ringen</i>	symbool van onsterfelijkheid. net als de cirkel duidt de ring op oneindigheid. Twee met elkaar verbonden ringen symboliseren hemel en aarde en de verbondenheid van twee mensen.
<i>Roos</i>	in de huidige betekenis refereert de roos vooral aan liefde en vergankelijkheid. Als christelijke symboliek verwijst de roos zowel naar Maria als naar het lijden van Christus. De vijf blaadjes van de roos worden in verband gebracht met de vijf wonden van Christus. De geknakte of gebroken roos verwijst naar het door de dood afgebroken leven. De verdorde roos naar het verwelkte leven.
<i>Sarcofaag</i> <i>Schedel</i>	hier rust een mens van grote betekenis. onder het kruis van Christus verwijst de schedel naar het graf dat zich zou bevinden op de heuvel Golgotha. In combinatie met gekruiste beenderen verwijst de schedel naar de vergankelijkheid van het leven.
<i>Schelp</i>	vruchtbaarheid, liefde, huwelijk en leven.

<i>Slang</i>	van oudsher het symbool van leven en dood, gif en genezing. Een slang die zichzelf in zijn staart bijt, symboliseert de vergankelijkheid in de oneindige kringloop van het leven.
<i>Stier</i>	staat voor de evangelist Lucas en verwijst naar het priesterdom, het offer van de priester Zacharias.
<i>Stralenkrans</i>	hemels licht duidt op de aanwezigheid van goddelijke of heilige personen.
<i>Taxus</i>	daar deze altijd groen blijft symbool van onvergankelijkheid.
<i>Toren</i>	staat voor de aanwezigheid van het allerhoogste.
<i>Treurende figuur</i>	personificatie van de rouw van de / treurwilgen nabestaanden.
<i>Uil</i> <i>Urn</i>	symbool voor de nacht en de dood. Wordt gebruikt als symbool van rouw. Vaak is de afgebeelde urn half afgedekt door een rouwsluier, wat staat voor het afwenden van de buitenwereld.
<i>Vleermuis</i>	personificatie van de nacht en de dood.

<i>Vlinder</i>	onsterfelijke ziel. Voor christenen betekent de dood de overgang naar een beter leven. In het stervensuur breekt de ziel uit het stoffelijk omhulsel zoals een vlinder uit een pop en stijgt deze vrij op naar de hemel.
<i>Zandloper</i>	met aan weerszijden een adelaars- en een vleermuisvleugel geeft de overgang aan van de dag naar de nacht. De verlopen tijd. Een zandloper kan men omkeren, en zo keert men ook terug naar de oorsprong.
<i>Zeepbel</i>	uit de zestiende eeuw. Is symbool van de vergankelijkheid, de broosheid van het leven.
<i>Zeis</i>	attribueert van de Griekse god Chronos, wat tijd betekent.
<i>Zon</i>	de rijzende zon duidt zowel op de beëindiging van het leven als op de wederopstanding.
<i>Zuil</i>	een afgebroken zuil symboliseert het einde van het aardse leven.

*Laet lopen die lopen lust,
onze tyt is verlopen, wy syn in rust*

Deze tekst staat vermeld op de grafzerk Evert Harmsen Claver en zijn vrouw die beide begraven liggen in de Grote Kerk.

Om een goede indruk te geven van de verscheidenheid aan grafmonumenten, is er een wandelroute samengesteld langs bezienswaardige graven. De wandeling duurt circa 1 uur en voert langs opmerkelijke grafmonumenten en de laatste rustplaats van enkele prominente inwoners van Beverwijk. Het lag enkel en alleen in de bedoeling een aardige route te maken over de gehele begraafplaats. De samenstellers hebben geen strikte criteria gehanteerd om te bepalen wiens grafsteen al dan niet in de wandelroute werd opgenomen. De nummers op de tekening van de plattegrond geven ongeveer de locatie van het graf aan.

1. Grafmonument van Gregor Schouten, een kegel van Canadees pine-hout.
2. Het houten kruis dat ooit op het kerkhof van de Sint Agathakerk stond aan de Peperstraat.
3. Liggende gedenksteen ter nagedachtenis aan het voormalige kerkhof van de Sint Agathakerk. De eerste jaren was deze geplaatst in een plantsoentje op de plek waar het kerkhof lag, maar vanwege vernielingen besloot men om de steen naar Duinrust over te brengen.
4. Zonnewijzer van Gerard van Egmond, met op de betonnen dekplaat van het graf voetafdrukken van kinderen.
5. Grafsteen van Piet Rijs, met twee bronzen vogels in een zilverkleurige ring.
6. Houten sluisdeur van Henk Duin, verwijst naar het beroep van de overledene.
7. Laan met aan beide kanten ruimte voor grotere en bredere grafmonumenten.
8. Roestvrij stalen grafmonument van Gerard Tromp, verwijst naar zijn beroep lasser.
9. De Bosgraven met de openlucht aula.
10. Monument voor de geruimde graven.
11. Een microfoon op het graf van de zanger Jacques Kloes. Hij kreeg o.a. landelijke bekendheid met de Dizzy Man's Band en het nummer The Opera.
12. De Natuurlijke graven.
13. Obelisk van Johannes Gerrit Haeck met zeilschip.
14. Een sprekend grafmonument van de familie Appel. Een bronzen hand met een marmeren appel.
15. Glasplaat met zon, maan en sterren, hoort bij het kind-

- ergraf van Veerle Lammers.
16. Grafmonument van Clara Niesten-Pals, waar een gat in zit.
 17. Grafmonument van Fred Vegeliën, voorstellende de levensloop.
 18. Vijf staande stukken versteend hout, voorstellende het gezin van Ben Gijssen.
 19. Columbarium.
 20. Zuil opgebouwd uit drie lagen, met de urn en de motorhelm van Rob Breetveld.
 21. Gedenksteen van Sjoerd Taeke Ettema, door de dekplaat is de urn te zien.
 22. De joodse begraafplaats.
 23. Mozaïekkruis horende bij het graf van George Frederik Portegies.
 24. Mozaïekfiguren bij het graf van Johan Denneman.
 25. Monument voor het onvoldragen of doodgeboren kindje.
 26. Nijntje, horende bij het kindergraf van Mabel.
 27. Graven van leden van de woongemeenschap Harteheem.
 28. Monumentaal graf van Rinus Nouris.
 29. Grafmonument van Jola Kuijl, voorstellende de beweging.
 30. Graf van Gerrit Kruk, lokaal bekende ondernemer. Kreeg na de tweede wereldoorlog lokale bekendheid door het slechten van vele bunkers aan strand en in de duinen.
 31. Lammetje als grafmonument, horende bij het kindergraf van Rakas Kaarlo.
 32. Familiegraven van middenstandsfamilie Tegel, waarvan verschillende leden openbare functies bekleedden in Beverwijk.
 33. Familiegraven van Stoutenbeek, eveneens bekend vanwege bestuursfuncties en detailhandelszaken in Beverwijk.

34. Graf van Pieter Willem Majoor, eigenaar van de voormalige sigarenfabriek aan de Breestraat. De Beverwijkse sigaren waren een bekend exportartikel. In 1936 ging de fabriek failliet en vestigde V&D zich op deze locatie.
35. Graf van Johan van Loenen, van 1890 tot 1936 gemeentesecretaris van Beverwijk, genoot als jurist landelijke bekendheid door zijn kennis van het gemeenterecht.
36. Graf van Herman van der Horst, documentairemaker en natuurfilmer.
37. Graf van Gerard Salomon Boreel, van 1882 tot 1897 burgemeester van Beverwijk, verkocht een deel van zijn grond aan de gemeente voor de aanleg van Duinrust.
38. Familiegraf van de familie Waterschoot van der Gracht, werd na sluiting van het kerkhof van de Peperstraat naar Duinrust overgebracht. De familie woonde in een herenhuis aan de Breestraat, later de pastorie van de Agathakerk. Verschillende familieleden bekleedden openbare functies.
39. Graf van D.P. Garms en zijn vrouw, bekend evangelistenpaar aan het begin van de 20e eeuw.
40. Graf van Laurens Johannes Büller, chirurg, werd in zijn deuropening door de Duitse bezetter gefusilleerd als represaillemaatregel.
41. Graf van Beverwijkse politicus Jacobus Mak, van 1981 tot en met 1994 raadslid/wethouder voor het CDA.
42. Graf van Beverwijkse politicus Fedor Kaebisch, van 1974 tot en met 1988 raadslid/wethouder voor de PvdA.
43. Graven van gesneuvelden, gefusilleerde en in gevangenschap overleden inwoners, tijdens de Tweede Wereldoorlog.

- 44. Graf van J. Bruinsma, van 1957 tot 1975 burgemeester van Beverwijk .
- 45. Graven van de gesneuvelde geallieerde militairen.
- 46. De oudst bewaarde grafsteen van Duinrust, hoort bij het graf van Susanne Scholts, 1909.
- 47. Grafmonument van Peter Molier, voorstellende de rustende, afwachtede houding.
- 48. Bovengronds begraven.
- 49. Gerestaureerd grafmonument van Egbertus Uittenbroek.
- 50. Islamitische begraafplaats.
- 51. Losstaand bovengronds grafmonument van de heer S. Santici.
- 52. Grafmonument van Ralph de Boer, voorstellende een golf.
- 53. Grafsteen van Gerrit de Ruiters, moderne uitvoering van

- een neo-klassieke stijl.
- 54. Het graf van Jan van der Schoor. Jan was een bekende kunstschilder, tekenaar en cartoonist. Zijn werk stond bekend om zijn surrealistische voorstelling, waar vaak een grap of een spot in was verwerkt. Hij was een markant persoon in Beverwijk.
- 55. Houten, beschilderd bord met boom, horende bij het graf van Lidio Garau.
- 56. Modern familiegraf van de familie Van den Elzen.

plattegrond van de begraafplaats

De ingetekende getallen op de plattegrond verwijzen naar de nummers die in de wandelroute beschreven staan.

Colofon

Tekst: Jan van der Linden, Tekstbureau Zonneveld en Thöne
Eindredactie: Marion Laan en Sander van Schagen, Eenheid Communicatie
Mark Haije, Begraafplaats Duinrust
Fotografie: Hanneke de Graaf
Vormgeving: Sixtyseven®
Drukwerk: Pressofoon

